

Elva Filatelist

Elva Filatelistide Seltsi infoleht

1992

Jaanuar

1

HEADTEED

Käesolev Elva Filatelistide Seltsi infoleht "ELVA FILATELIST" on mõeldud ennekõike ELVA filatelistidele ja kollektsionääridele kõigilt elualadelt. Igal sammul väidetakse, et kõige suuremaks puuduseks tänapäeval on informatsioonipuudus. Eks see puudus kimbuta ka meie väikelinna kollektsionääre.

Kuna meil ei ole oma esindajat ka Eesti Filatelistide Liidu Juhatuses ega volikogus, siis sealgi arutatu ja otsustatu jõuab meieni ainult juhuslike ülevaadete kaudu, mida üksikud autorid avaldavad neile sobivates väljaannetes.

Sellepärast otsustasime aidata oma seltsi liikmeid filateeliaga ja sellele lähedaste kogumisalade kohta käiva informatsiooni kogumisel ja levitamisel meie infolehes avaldamise teel. Loodame, et väljaanded ja autorid, keda ja kelle kirjutist me informatsiooni allikatenä kasutame, suhtuvad meisse heatahtlikult, kuna püüame viia nende mõtted inimestele lähemale.

Peale eespoolmainitu tahame noortele filatelistidele tutvustada Elva filatelistide Seltsi ajalugu - möödunud päevade töid ja tegemisi.

Kas käesolev number jääb esimeseks ja ainsaks, seda ei saa me veel praegust öelda, kuna ei tea, milliseks kujunevad trükkimise võimalused edaspidi.

Tahaksime siiski hakata "ELVA FILATELISTI" välja andma regulaarselt - kas kord aastas, kord poolaastas või kord kvartalis. Soovin kõigile meie infolehe tulevastele lugejatele head tervist ja vastupidavust käesoleval raskel ajaloo hetkel ja edu oma huvialal.

Gunnar Kirs

**Enne ja edu
meie
aastaks!**

G. Kirs

29 AASTAT

ELVA FILATELISTIDE SELTSI

21. märtsil 1963.a. alustas tegevust Elva Kultuurimaja filatelistide ring, millest sai alguse praegune Elva Filatelistide Selts (EFS). Seega saab EFS lähemal ajal 29 aastaseks. Kuna Elva Kultuurimajal ei olnud vabu ruume, siis toimus nii asutamiskoosolek kui ka edaspidine töö Elva passilaua ooteruumis. Nii minu isiklike, kui ka ajalehes avaldatud kutsete peale tulid asutamiskoosolekule Elva filatelistide Harri Lenk, Voldemar Laagus, Elmar Tättel, Valdeko Timoska, Jüri Kruuspan, Jüri Mals, August Kopp ja Viktor Lamonen, kes moodustasid ringi tuumiku. Neist kuuluvad seltsi ja koguvad marke tänapäeval veel ainult Voldemar Laagus ja nende riidade autor. Jüri Kruuspan ja August Kopp on juba läinud manala teed. Ringi esimeseks vanemaks valiti Harri Lenk ja sekretäriks Gunnar Kirs.

Ringi esmaseks ülesandeks sai filatelistide varustamine markide ja albomitega ning kogemuste jagamine algajatele. Paljud noorte senised kogud olid väga armetud. Marke oli kogutud juhuslikult. Kleebitud vihikutesse kas silikaatliimiga või koguni leivast tehtud kliistriga, mistõttu enamuse neist olid lootusetult rikutud. Kahjuks nägid sellised välja ka mitme aastaid marke kogunud vanameistri albomid.

Sel ajal sai meie esimeseks nõuandjaks Nõo filatelist Juhan Lõhmus, kel oli omal suur margikogu. J. Lõhmus oli kooliõpetajast pensionär, kes alati abivalmilt tutvustas meile oma margikogu ja vajadusel aitas ka marke muretseda. Nii aitas ta Kaljo Ermil endale soetada hobusekasvatusele pühendatud rikkaliku margikogu.

Veidi hiljem ühinesid meiega sellal juba staažikad filatelistid Heino Villem, Jüri Ainso, Leo Marand ja Erich Karu, Arvo Mälberg. Neist H. Villem, L. Marand ja J. Ainso olid laia haardega kollektsionäärid, kuna kogusid ka münte, boone, postkaarte ja muud. Kuid eks aeg võtab oma - Jüri Ainso ja Leo Marand on surnud. E. Karu ja A. Mälberg enam filateeliaga ei tegele. E. Karul oli peale muu ka väga huvitav õplepudeli siltide kogu.

25 AASTAT ELVA ESIMESEST FILATEELIANÄITUSEST

ÜFÜ Eesti Vabariikliku Osakonna juhatuses esimees H. Tuuk sam tutvumas näituse väljapanekutega.

1963.a. lõpust sai Elva filatelistide peamiseks nõuandjaks Alfred Mäldar (1903-1975), kes ise tegeles filateeliaga juba 1924.a. alates. Tema mitmekülgse isiklikus kogus olid postmargid, postkaardid, maksimumkaardid ja tervikasjad palju - dest maailma riikidest. Igast meie töökoosolekust, näituse ettevalmistamisest ja korraldamisest võttis A. Mäldar innukalt osa. Näituste külastamise ajal viibis ta alati saalis, andes külastajatele selgitusi eksponaatide kohta. Filateeliaga aga propageerimise eest valiti Alfred Mäldar 1971.a. EFS auliikmeks.

Kui 1966.a. asutati Üleliiduline Filatelistide Ühing ja Eestis selle vabariiklik osakond, siis reorganiseerisime kultuurimaja filatelistide ringi ÜFÜ Elva osakonnaks. 07. detsembril 1966.a. andis tollane Tartu rajooni TSN Täitevkomitee oma otsusega nr. 247 meile tegevusloa. Nüüdsest sai murtud meie põhiline mure - varustamismure, sest ajakirjanduslevi võttis enda peale meie varustamise nii kodumaiste kui ka välismaiste postmarkidega, tervik asjadega, albomitega ja muu filatelistliku materjaliga.

9. detsembril 1966.a. toimunud Elva filatelistide üldkoosolekul, millest võttis osa juba 26 inimest, valiti ÜFÜ Elva osakonna juhatuses esimeheks Gunnar Kirs ja laekuriks Heino Villem. Viimane peab seda ametit tänase päevani. Nüüdsest hakkas meie liikmeskond kiiresti kasvama.

EESTI oma post

Vastavalt Eesti Vabariigi Valitsuse määrusele nr. 190 "Eesti Vabariigi postmarkide väljaandmis kohta" 25. septembrist 1991.a. anti Eesti Vabariigi postmarke välja alljärgnevalt:

Kirjeldus	Nominaal	Arv	Väljaande nr
EV riigivapp	0.05	1 000 000	001-05-91
" "	0.10	5 000 000	002-05-91
" "	0.15	10 000 000	003-05-91
" "	0.30	3 000 000	004-05-91
" "	0.50	2 000 000	005-05-91
" "	0.70	1 000 000	006-05-91
" "	0.90	1 000 000	007-05-91
EV riigilipp	1.50	1 000 000	008-05-91
Maakaart	2.50	1 000 000	009-05-91
EV riigivapp	1.00	600 000	010-05-91
" "	2.00	600 000	011-05-91

Jamas määruses on öeldud, et riigivapi kujutisega postmargid antakse välja 1. oktoobril ja riigilipu ning riigi maakaardi kujutisega postmargid 1. novembril 1991.a.

ESIMESE PÄEVA TEMPLID

Esimese päeva tempel "Eesti posti taas-sünd". Kasutati Tallinnas 1. oktoobril

Need esimese päeva templid olid kasutusel Tallinnas 1. novembril 1991.a. kui lasti müüki EV riigilipu ja maakaardi kujutisega postmargid. Kahju, et ka vabariigi teistes keskustes selliseid templeid ei olnud.

Eesti Filatelistide Liidu juhatus teatas oma kirjaga nr. 135. 15. novembrist 1991.a. sõnasõnalt:

"2. Teie osakonnale on eraldatud Riigiettevõtte "Eesti Post" kaudu 25 eksemplari Eesti esmasümbrike komplekti. Komplekt koosneb 5-st ümbrikust hinnaga 250 rubla."

Neid ümbrikke ei olnud müügil markide müügiletuleku ajal. Ümbrikel saab olla marke kokku 9,70 rubl. väärtuses. Ei saa aru, kuidas EF Liidu juhatus laskus sellisesse tehingusse ja hakkas ca 15-20 rubla väärtusega semasümbrike komplekte müüma 250 rubl. eest?

Algus lk. 1

ÜPU Elva osakonnaga liitusid paljud filatelistid maalt ja Tartu linnastki. Ainuüksi Tartu ajakirjanduslevi agentuurist astus meie liikmeks 6 töötajat. Peagi sai ÜPU Elva osak. ka teistele filatelistidele rajanäitajaks paljudel elualadel. Vii korraldasime juba 1967.a. Elva ja Tallinna filatelistide kokkutuleku Elvas. Kohtumine toimus tollases rannahoones, kus peale meie toimus asjalik kogemuste ja arvamuste vahetamine. Tallinnlaste eesotsas olid sellised tuntud filateliategelased nagu H. Tuuksam, E. Jaanson jt. Lõpuks korraldati Elva vaatamisväärsustega tutvumiseks ekskursioon. Elvast sõitsime kõik Otepääle Pühajärve äärde,

Siit said alguse piirkondlikud kokkutulekud

Elva-Tallinna filatelistide kokkutulekust osavõtjad Elvas Verevi järve ääres.

kus pidime kohtuma Otepää filatelistidega kuid nemad kahjuks kohale ei tulnud.

Juba 5 kuud peale Elva osakonna asutamise korraldasime Elva 1. Filateliianäituse Elva Koduloomuuseumis. Näitus toimus 1967.a. maikuul. Näituse ettevalmistamisest võtsid agaralt osa kõik filatelistid ja abistasid koduloomuuseumi töötajad. Muuseumi direktor Kaljola Kirt astus filatelistide seltsi liikmeks. Sel ajal astusid meie ühingu liikmeks sellised tuntud filatelistid nagu Leo Utter Aarand Puna, Helmut Mustjõgi ja Hans Tigane, kes on meie ühingu hingeks eespoolmainitutega koos tänapäevani. (järgneb)

NSV LIIDU FRANKOÜMBRIKE ÜLETEMBELDAMISEST EESTIS

1. jaanuarist 1991.a. kuni viimase ajani on meil pidevalt tõstetud postitariife. Kuna NSV Liidust postmarkide juurdetulek oli piiratud, hakkasid Eesti postiasutused NSV Liidu frankoümbrikke ületembeldama. 1991.a. aprillikuul hakkas sellega esimesena pihta Tallinna Peapostkontor.

Tallinna Peapostkontoris tehtud ületembelduse näidised. Ületembelduseks kasutati lillat värvi ja tehti kummitempliga. Selliseid ületembeldatud ümbrikke müüdi ainult asutustele patitiide kaup. Hiljem hakati kasutama musta värvi ja neid ümbrikke müüdi juba kõigile peapostkontori filateelia-kassast.

1991.a. mais hakati frankkeerimiseks kasutama frankeerimismasinat. Tempel musta värvi, venekeelne.

Hiljem võeti kasutusse eestikeelse tekstiga frankeerimismasin. Tartus löödi 5-kop. margi kõrval lillakas-punase värviga lint-kirjale 15 kop. ja tähtkirjale 65 kop.

Tallinnas on postitatud kirju, millel samasuguse templi musta värvi 15 kop. 5-kop. margi kõrval.

Kui müüki tulid 7-kopikalise margiga frankoümbrikud, siis löödi neile musta värvi eestikeelne frankomasina tempel 13

EESTI
10 kop.
POST

Eesti
Post

1991.a. möödus 50 aastat päevast, mil Elva Sidekontoris lasti käibele ületrukiga "Eesti/Post" NSV Liidu postmargid. See toimus 1941.a. okupatsioonide vahetumise aegu. Selle idee autoriks ja teostajaks oli tollane sidekontori ülem härra Poll. Kahjuks tema kohta muud andmed meil momendil puuduvad. Üheks abiliseks ja osavõtjaks oli hilisem EFS liige August Kopp. Ka tema on juba surnud. Tempel oli kokku pandud sel ajal mügil olnud kummitähtedest. Margid kustutati käsitsi musta templivärviga. Ka filatelistid käisid seal oma marke kustutamas või üelöömas. Need ületrukitud postmargid on kajastamist leidnud kõigis Euroopa suuremate firmade margikataloogides.

SOOVITAN LUGEDA:

Lugege läbi härra Jaanus Betlemi artikkel "Eesti Vabariigi postmargid" (EESTI AEG nr. 18 1. oktoobrist 1991.a.). Kui Teie hakkate seda artiklit lugema tagant ettepoole, siis saate teada kelle rahadega ja kes valmistas need margid ja miks neid Bestimaal piisavalt müügil ei ole.

Lugege läbi ka härra Toomas Jüriado artikkel "Veel kord Eesti margist" (POSTIMEES nr. 253 02. novembrist 1991.a.)

SAAME TUTTAVAKS

Mina olen Elva KOHALIK postmark. Käibele lasti mind Elva Sidejaoskonnas Eesti VR okupeerimise 50. aastapäeva tähistamiseks. 21. juulil 1990. aastal. Minu sünni juures viibisid nii sideametnikud kui ka Elva Filatelistide Seltsi liikmed. Minu aluseks võeti NSV Liidu 5-kopikaline postmark "Tallinna tornid", millele trükiti sinise trükivärviga "Eesti Vabariik/Elva". Minusuguseid tehti valmis 800 tükki.

Olen kandnud oma turjal kirju nii lähedale kui ka kaugele, nii kodu- kui ka välismaale. Olen poosetanud mitme tuntud väljamaa filateeliaajakirja veergudel.

Olgugi, et kurjad onud on öelnud ja kirjutanud minu kohta halbu sõnu, olen muutunud kollektsionääride ihaldatud kogumisobjektiks nii kodu- kui ka välismaal.

Elva 11

Leo ja Öie Utter

RÄPINA PABERIVESKI

VESIMÄRKIDEST

Euroopa käitsiivalmistatud paberi ajalugu algab 12. sajandist. Selle paberi omapära on vesimärk, mida hiina ja araabia paberites ei ole. Juba 1795.a. tegi sakslane K.Mannert ettepaneku vesimärkide kogumiseks ja kogude teaduslikuks korraldamiseks. Autorid alustasid vesimärkide kogumist 1964.a ja momendil on nende kartoteegis üle 4700 vesimärgi koopia, neist üle 2100 Rápina märgi või nende muutunud variandi.

Rápina paberiveski alustas oma tegevust 1737.a. 1739. a. purunes veski tamm ja töö seiskus kuni 1741.a. Sama aasta lõpul vangistatakse mõisa omanik ja vara riigistatakse. 1766. a. antakse mõis Löwenwoldidele tagasi ja püsib perekonna valduses kuni 1836. aasta maini.

Vesimärkide muutused on olnud väga sagedased ja seotud omaniku või veski rentniku vahetumisega. 1737-1747.a. märgid on praegult veel tundmatud. Märk "OK", aastaarv ja sordi nr. (mis sageli on märgitud üksikute detailidena) on tuntud alates 1748.a. Umbes samast ajast on pärit ka keisrikrooniga "RF".

1767.a. alates on põhiliselt märgiks ladina täht "L", millele lisati sordinumber, valmistamise aastaarv ja meistri initsiaalid. 1800.a. asendati pea-aegu kõik varajasemad märgid, mis edaspidi hakkasid vahelduma õige sageli. Kujunduslikult mitmekesisemaks muutuvad vesimärgid ajast, kui veski rentnikuks saab 1821. a. I.W. Donat. Ta hakkab kasutama mitmeid Lääne-Euroopas levinud märke. Pärast I.W. Donati lahkumist kasutatakse Rápina ainult Rápina nimetust ja numbrite - tähtede kombinatsiooni, mis seni on veel desifreerimata. Paberimasina tööle hakkamisega kaovad Rápina veski märgid, kuid ainult ajutiselt. Eesti Vabariigi ajal valmistati Rápina vesimärkidega paberit Eesti pangatähtede trükkimiseks.

Lihtsad arvutused näitavad, et Rápina vesimärkide erinevate variantide arv võib ületada 10 000 arvu. Nende uurimine võib anda väga väärtuslikku teavet veski ajaloo, ökonoomika ja meistrite liikumise kohta ühes Eesti vanimas tööstusettevõttes.

KA PAIDES ÜLETÜKK

Paide 700 aastapäeval ilmusid seal liikvele ületrukiga "Eesti Post/Paide 700/20" NSV Liidu postmargid.

Vestluses Järvamaa Filatelistide Seltsi esimehega kinnitas viimane, et see ületükk ei ole tehtud Järvamaa Filatelistide Seltsi ega sideettevõtete poolt.

G. Kirs

Leedu VABARIIGI POSTMARGID

Leedu Vabariik oli esimene Balti riik, milline lasi välja oma postmargid ja on seda seni teinud küllaltki ohtralt. 15. märtsiks 1991.a. oli välja lastud juba 20 postmarki. Väljalaskmine jätkub.

7. oktoobril 1990.a. lasti Leedu Vabariigis välja esimene sari sõjajärgseid postmarke. Need olid liimimata ja perforatsioonita.

Nr.1. 5 roheline	2 404 800 eks.
Nr.2. 10 lilla	1 078 350 eks.
Nr.3. 20 sinine	527 000 eks.
Nr.4. 50 punane	527 000 eks.

22. detsembril 1990.a. anti käibele samade markide teine trükk 16 margilistes vesimärgiga väikepognates. Tiraaz 1500000 kuni 2500000 eks. (Nr. 5-8).

10. jaanuaril 1991.a. lasti välja "Ratsanik"
Nr.9. 10 pruun 3 mln.
Nr.10. 20 sinine 12 mln.
Nr.11. 30 t.pun. 3 mln.

10. jaanuaril 1991.a. lasti välja "Ristide mägi" ja "Vabaduse kell".
Nr. 12. 50 pruun 3 mln.
Nr. 13. 200 " 1 mln.

16. veebruar 1991.a.
Nr.14. 20 lilla 3 mln.

11. märts 1991.a. Leedu VR 1.a.
Nr.15. 20 rohel. 1 mln.

13. märts 1991.a. "Ratsanik"
Nr.16. 15 oliiv 15,63mln.
15. märts 1991.a. "Leedu maastik", "Madonna" ja "Püha kirik"
Nr.17. 40 rohel. 1 mln.
Nr.18. 70 pruun 2 mln.
Nr.19. 100 kol.pruun 1mln.
"Ratsanik" Nr.20. 15 roheline.

Läti VABARIIGI POSTMARGID

Viimasena Balti vabariikidest lasi Läti 19. oktoobril 1991.a. käibele oma postmargid. Marke on seerias kaheksa. Väärtusteks on märgitud 5, 10, 15, 20, 40, 50, 100 ja 200. Esimesel kuuel on Läti väike vapp, kahel viimasel suur vapp. Tiraazid:

Nr.1. 5 väljalase	100 000;
Nr.2. 10 "	5 000 000;
Nr.3. 15 "	5 000 000;
Nr.4. 20 "	600 000;
Nr.5. 40 "	500 000;
Nr.6. 50 "	500 000;
Nr.7. 100 "	150 000;
Nr.8. 200 "	150 000.

1991.a. novembrikuul küsiti Valgas Läti margisarjast 70.-rbl. Kõige defitsiitsem on 5(kop.) postmark.

Markidega ühel ajal on Lätis kasutusel ka markeeritud kirjaümbrikud.

Peale postmarkide on Leedus käibel ka paljud markeeritud ümbrikke. Kustutamiseks on kasutatud eritempleid.

EESTI OMA MARK MEIL JA MUJAL

Esimeste Eesti postmarkide müügiletulek k.a. esimesel oktoobril kutsus esile suure elavuse mitte ainult filatelistide, vaid ka mittefilatelistide, hulgas. Kõik tahtsid saada taas üle 50 aasta ilmunud Eesti postmarkide omanikuks. Vaatamata suurele tiraazile, mida oli reklaamitud ajakirjanduses, raadios ja televisioonis ning limiteeritud müügile, jäid ometi paljud vihmases järjekorras seisnud markidest ilma. See kutsus esile ägeda kriitika Riigiettevõtte "Eesti Post" aadressil.

Ühest kriitilisest artiklist jäi mulle meelde, et Soomes olid meie margid müügil juba enne 1. oktoobrit hinnaga 60 FIM sari. 1991.a. novembrikuul, olles Helsingis, käisin ka kahes vastavas kaupluses. Esimeses olid ülekaalus margid. Eesti vapiseeria oli seal vitriinis hinnaga 50 FIM-i. Aiolomanik teatas, et sisseostes maksab ta meie margirublast ühe FIM-i. Seega samast sarjast 5,70 FIM-i. Teises kaupluses oli müügil hulgaliselt EV 2-krooniseid münte hinnaga 20 FIM tükk.

H. Villem

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

EESTI POSTMARGI täissarjast küsiti 1991.a. novembrikuul Tartu turul 80.- rbl.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

12. detsembril 1991.a. tulid Tartu linna ja maakonna sideettevõtetes kasutusele eestikeelsed kalendertemplid.

Kas need on viimased
NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKE
VABARIIKIDE LIIDU
JUUBELIMÜNDID?

1991.a. käibele lastud Nõukogude Liidu juubelimündid.